

Coláistí Gaeilge Chois Fharraige

Máire Denvir

Is féidir fréamhacha na gColáistí Gaeilge i gCois Fharraige a rianú siar go dtí fíorthús an fichiú haois tráth a raibh gluaiseacht Athbheochan na Gaeilge faoi lánseol. Seans gur beag tionscal gur féidir leo a mhaíomh go bhfuil siad ar an mbóthar le céad bliain agus gur tháinig fás agus forbairt ar an ngnó ó shin i leith. Ba í Coláiste Chonnacht an chéad Choláiste Gaeilge a bunaíodh i gCois Fharraige ag tús na haoise seo caite agus ón tús ba é an aidhm a bhí acu múinteoirí a thumadh i dtobar na teanga.

Tháinig cor eile i scéal na gColáistí Gaeilge i gCois Fharraige sa bhliain 1934 nuair a bhunaigh Mícheál Ó Maoláin agus Seán Beaumont, le cabhair na gceardchumann, Coiste na bPáistí i mBaile Átha Cliath d'fhonn scoláirí óga a chur ar feadh míosa go dtí an Ghaeltacht. Tháinig a riar féin de na scoláirí seo go ceantar Chois Fharraige agus mhair an scéim go dtí na caogaidí. In imeacht aimsire, de bharr athruithe ar nós bhunú Roinn na Gaeltachta i 1956, d'imigh Coiste na bPáistí as feidhm agus tháinig ann don chineál córais a aithnítear ó na 1960í anuas mar Choláistí Gaeilge. Cuireann coistí stiúrtha na gColáistí seo cúrsaí ar fáil sa lá atá inniu ann le cúnamh deontais ón Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta do mhná tí na Gaeltachta agus go dtí buiséad na bliana 2008 d'fhaigheadh coistí stiúrtha na gcoláistí tacaíocht áirithe deontais *per capita* ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta chomh maith.

Tagann riar mhór scoláirí go Cois Fharraige chuile bhliain agus tá ceithre choláiste Gaeilge ar fad ag freastal ar an gceantar. Tá Coláiste Chonnacht lonnaithe sa Spidéal ach bíonn riar dá gcuid scoláirí ag fanacht anoir chomh fada leis an bPúirín. Tá Coláiste Lurgan sa lár ag síneadh ó Shaile Chuanna siar go dtí an Teach Mór. Freastalaíonn Coláiste Uí Chadhain ar na Minna agus síneann Coláiste Chamuis ó na Creagáin siar an bealach ar fad tríd an Tulaigh, Ros an Mhíl, Cladhnach

agus siar go Camas. Ar ndóigh, leis an líon mór scoláirí a thagann go Cois Fharraige caithfear an cheist a chur cén fáth a dtagann siad anseo.

Níl aon amhras faoi ach go n-aimsíonn scoláirí a fhreastalaíonn ar na Coláistí Gaeilge líofacht shásúil sa Ghaeilge le linn a gcúrsa, agus níos tábhachtaí ná sin, tagann siad ar an tuiscint, den chéad uair go minic, gur teanga bheo í an Ghaeilge a bhaineann ar bhealach bisiúil, fiúntach leo féin mar dhaoine agus mar Éireannaigh. Cinnte, athraíonn na cúrsaí dearcadh teanga na scoláirí agus is léir dóibh den chéad uair go bhfuil pobal Gaeilge ansin a mhaireann trí mheán na Gaeilge.

Téann dearcadh na bhfoghlaimeoirí i gcion go mór ar dhéagóirí na Gaeltachta freisin. Tuigeann siadsan, de bharr a dteagmhála leis na scoláirí, go bhfuil oidhreacht shainiúil ar leith acu féin agus nach rud aduain ar bith í an Ghaeilge tharla daoine óga ar fud na hÉireann a bheith ag iarraidh í a fhoghlaim. Tugann na Coláistí Gaeilge, ach iad a bheith stiúrtha i gceart, aitheantas d'fhiúntas an teaghlaigh Ghaeltachta mar shlabhra tábhachtach i sealbhú na Gaeilge. Ní miste a lua chomh maith, i gcomhthéacs na forbartha ar chúrsaí turasóireachta cultúrtha in Éirinn i láthair na huaire, gur sna Coláiste

An tAire Éamon Ó Cuív ag déanamh na hoscailte ar Theálta na hÓige i gcuideachta choiste agus phobal Choláiste Chamuis ar an 19 Meán Fómhair 2009

An pobal agus cuairteoirí, idir iarscoláirí, lucht lóistín agus lucht gnó ag baint sásaimh as an oíche ar ócáid oscailte halla Choláiste Chamuis

Gaeilge a fheictear an turasóireacht chúlúrtha *par excellence*, mar atá, forbairt eacnamúil na Gaeltachta ar bhealach a luíonn go nádúrtha le hoidhreacht dúchais an cheantair agus a chaomhnaíonn agus a chothaíonn an oidhreacht chéanna sin.

Ar a dturas Gaeltachta, cuirtear ina luí ar na scoláirí nach féidir le duine teanga bheo a fhoghlaim i seomra ranga amháin. Caitheann an duine deiseanna a chruthú dó féin chun an teanga a chloisteáil agus í a labhairt i suíomh nádúrtha. Moltar do na scoláirí leabhar nótaí a bheith leo chun focail agus frásaí a bhreacadh síos. Moltar dóibh breathnú orthu go rialta agus iad a chleachtadh le muintir na dtithe, lena gcomhscoláirí, leis na múinteoirí agus leis na cúntóirí. Cuirtear ina luí orthu go rialta gur chóir dóibh caidreamh a dhéanamh le gasúir an tí, le déagóirí an tí agus le fear agus bean an tí.

Cuirtear i leith na gColáistí Gaeilge go minic gur d'fhonn dea-thorthaí scrúduithe a fháil sa Ghaeilge sna scrúduithe poiblí a chuirtear riar mhór den 28,000 scoláire a chaitheann tréimhse i nGaeltachtaí na hÉireann gach samhradh ag foghlaim Gaeilge. Ach fiú más é sin an grósadh a dtéann siad ann leis, is cinnte go dtéann siad abhaile le heolas níos fearr ar a dteanga agus ar a gcultúr féin. Ón teagmháil a bhíonn agam féin le múinteoirí sa chóras dara leibhéal oideachais, tugann siad le tuiscint i gcónaí dom go mbíonn na scoláirí a chaitheann tréimhse sa Ghaeltacht i

bhfad níos éasca a ghríosadh agus a mhealladh chun Gaeilge a labhairt sa rang. Fiú má chabhraíonn sé leo grád A a bhaint amach i gcóir an chúrsa leighis nó an chúrsa innealtóireachta, nach é buntáiste na Gaeilge sa deireadh go mbeidh dochtúirí, innealtóirí agus lucht gnó againn a bheas in ann an Ghaeilge a úsáid. Ar ndóigh, is minic gurb iad iarscoláirí na gColáistí Gaeilge lucht spreagtha ghluaiseacht na Gaeilge ar fud na tíre freisin. Tá baint ag riar mhaith acu le Glór na nGael, Oireachtas na Gaeilge, Gaelscoileanna, gan ach fíorbheagán de na heagrais seo a lua.

Chomh maith le fiúntas teanga go háitiúil agus go náisiúnta a bheith leis na Coláistí Gaeilge, tá

tionchar mór acu ar an eacnamaíocht áitiúil. Deir An Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta linn go ngintear os cionn €50 milliún as an €5 mhilliún nó mar sin a chuireann an Roinn isteach sa tionscal seo go bliantúil. Scaiptear an teacht isteach seo ar fud an cheantair. Ón lá a gcuirtear an bróisiúr i gcló i *CL Print*, nó Clódóirí Lurgan mar a bhíodh ar an ngnó clódóireachta sin, go dtí go dtéann an scoláire abhaile tar éis a thrí seachtainí a bheith caite sa taobh tíre seo aige, bíonn gnó de shaghas déanta ag lucht riartha na gcoláistí agus ag tuismitheoirí na ngasúr seo leis na siopadóirí áitiúla, gnóthaí bus, an oifig poist áitiúil, lucht garáistí, lucht óstán agus bialann, na scoileanna mar aon leis na hallaí áitiúla, gan ach cuid acu a lua.

Oibríonn riar mhór de dhéagóirí agus de mhúinteoirí na háite sna Coláistí i gcaitheamh na gcúrsaí. Agus ar ndóigh, ní mhairfeadh an tionscal seo gan gnaíúlacht, fáilte agus meon dearfach oibre mhná tí, fhir tí agus ghasúir na dtithe lóistín. Is obair 24 huaire a chloig, 7 lá na seachtaine, an obair seo le comhoibriú idir lucht stiúrtha, múinteoirí agus lucht lóistín chun an tseirbhís cheart a bheith ar fáil ag na scoláirí ar mian lena dtuismitheoirí go mblaisfidh siad dúchas na Gaeilge as an bhfíorthobar teanga sa Ghaeltacht.

Máire Denvir, Bainisteoir Choláiste Chamuis, ag bronnadh pictiúr de Ros an Mhíl ar an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta, Éamon Ó Cuív, in éineacht le coiste Choláiste Chamuis, Aisling Ní Chomhraidh, Féilim Mac Donnchadha, Bertie Ó hAimhir (An Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta), Gearóid Denvir, Stíofán Ó Móráin, Áine Ní Chonaola agus Colm Mac Séalaigh, ar ócáid oscailte Theálta na hÓige, foirgneamh nua Choláiste Chamuis i Ros an Mhíl